

Висновок № 45

щодо матеріалів ТОВ «Телерадіокомпанія «Студія «1+1»»,
інтернет-порталу «Vesti.ua» та українськомовного представництва
Британської телерадіомовної корпорації («BBC News Україна»)

м. Київ

29 грудня 2020 р.

I. ОБСТАВИНИ СПРАВ

1. 15 листопада 2020 року Незалежна медійна рада ініціювала розгляд справ щодо матеріалів ТОВ «Телерадіокомпанія «Студія «1+1»», інтернет-порталу «Vesti.ua» та українськомовного представництва Британської телерадіомовної корпорації («BBC News Україна») з метою надання висновку щодо дотримання журналістських стандартів та норм Кодексу етики журналіста.

2. Вибірка справ охоплює найбільш кричущі випадки медійного висвітлення інформації про злочини проти статевої свободи та гендерно зумовлене насильство, які спричинили значний суспільний резонанс у момент публікації. Крім того, обрані ситуації демонструють тривалий характер окресленої проблеми та регулярну повторюваність випадків порушень з боку медіа. З огляду на збільшення кількості інцидентів неетичного подання матеріалу про потерпілих, неправильної роботи з персональними даними та розмивання меж приватності під егідою внеску в публічну дискусію Незалежна медійна рада вважає за необхідне висловити власну позицію з приводу стандартів викладу матеріалу з окреслених тематик.

А. Матеріал програми «ТСН» ТОВ «Телерадіокомпанія «Студія «1+1»»

3. Сюжет присвячено висвітленню інформації про побиття та зґвалтування працівниками Кагарлицького відділу поліції дівчини, викликаной на допит у справі щодо пограбування магазину в селищі Стави. Матеріал загальною тривалістю близько трьох хвилин повідомляє про запобіжний захід, обраний судом для обвинувачених у скоєнні злочину, але більшість уваги зосереджує саме на особі потерпілої. У сюжеті розкриваються ім'я, вік та сімейний стан потерпілої, а також зазначаються факти її біографії, що не стосуються висвітлюваної справи, — відсутність працевлаштування, інформація щодо належності виконання дівчиною батьківських обов'язків стосовно власної дитини та відгуки про потерпілу з боку односельців. Крім того, журналісти взяли інтерв'ю в неповнолітньої сестри потерпілої без дозволу батьків, знімали будинок дівчини та здійснювали приховане знімання батьків, незважаючи на їхню пряму відмову надавати будь-які коментарі представникам медіа. Останні відмовили в будь-яких коментарях та

наголосили на небажанні потерпілої комунікувати з представниками медіа. У назві сюжету на інтернет-порталі «ТСН» це відбито у формулюванні: «...*потерпіла уникає журналістів*». Матеріал також містить коментар адвоката потерпілої щодо неприпустимості дій представників поліції та медичні дані щодо стану дівчини на момент поширення сюжету.

4. Крім сюжету програми «ТСН», фото потерпілої та її ім'я було оприлюднене виданням «Столичний регіон». Після поширення матеріалів означеними медіа адвокат потерпілої в [коментарі](#) для *Нromadske.ua* зазначив, що офіційної згоди ані на оприлюднення імені, ні на розповсюдження фото потерпілої не було. Також адвокат підкреслив, що на запит знімальної групи щодо знімання родичів дівчини він відповів відмовою. Водночас знімальна група не попередила про проведення знімання та інтерв'ю з батьками дівчини в означений день.

5. Унаслідок численних критичних зауважень від правозахисної, медійної спільнот щодо порушення журналістських стандартів у цьому сюжеті *ТСН.ua* [оприлюднив](#) заяву, в якій медіа визнає допущення певних помилок у роботі. Втім, редакція принагідно зазначила, що «*в українських реаліях саме гучний розголос є запорукою того, що справа не буде замовчуватися, жертву припинять залякувати, а винуватці понесуть покарання*», та підкреслила, що матеріал був структурований саме в такий спосіб, щоб не дати створити довкола постраждалої образ недобропорядної людини. Інформація про деталі зґвалтування в Кагарлику досі [поширюється](#) в різноманітних медіа (включно з персональними даними та фото потерпілої).

В. Матеріали інтернет-порталу «Vesti.ua»

6. У [новині](#) *Vesti.ua* повідомляє про ймовірне зґвалтування п'ятирічної українки, що відбулося на єгипетському курорті в середині серпня 2020 року. Крім інформації про госпіталізацію, автори тексту зазначили місто проживання дитини та її ім'я (яке не є типовим для цього регіону). Наприкінці новини наведено цитату правоохоронця, який посилається на слова матері щодо побутової травми дитини внаслідок невдалого стрибка в басейн та наголошує на наявності підстав вважати, що було скоєно злочин. Також у тексті вказано факт відкриття кримінального провадження за частиною 4 статті 153 Кримінального кодексу України (сексуальне насильство щодо особи, яка не досягла чотирнадцяти років) та проведення слідчих дій. Новина супроводжувалася тегами «*#изнасилование ребенка*», «*#отдых в Египте*», «*#педофил*» та «*#Шарм-эль-шейх*», за допомогою яких її можна знайти шляхом цільового пошуку на інтернет-порталі.

С. Матеріали українськомовного представництва Британської телерадіомовної корпорації («BBC News Україна»)

7. [Новина](#) комплексно описує хроніку подій, що стосуються зґвалтування та побиття співробітниками місцевого райвідділу міліції (події відбувалися у 2013 році, до проведення реформи) продавчині магазину у Врадіївці та подальшої реакції місцевої громади на скоєні злочини. Матеріал містить інформацію щодо стану здоров'я потерпілої, розкриває її ім'я, а також фото з лікарняної палати, на якому потерпіла має численні гематоми. Інтерв'ю з дівчиною розкриває деталі щодо хронології скоєння злочину та особи ймовірних злочинців. Редакція зазначає про затримання двох осіб та залишення третього підозрюваного без застосування запобіжного заходу через ймовірну наявність алібі. Також у матеріалі наводиться думка жителів Врадіївки щодо

наявності родинних зв'язків у підозрюваних з працівниками прокуратури й генерал-майором управління Міністерства внутрішніх справ в Миколаївській області (колишнім начальником Врадіївського райвідділу міліції).

8. Друга частина матеріалу змістила акцент на події після інциденту, описуючи реакцію громади на скоєний злочин. Зокрема, у новині йдеться про поширення листівок із закликком захистити потерпілу, збір коштів на її лікування та протести біля райвідділу міліції з використанням «коктейлів Молотова» та вимогами притягнути до відповідальності підозрюваного (наголошуючи на фальсифікації алібі та приховуванні доказів скоєння злочину представниками міліції). Матеріал також описує штурм райвідділу міліції та реакцію правоохоронців — застосування сльозогінного газу та вогнепальної зброї. Внаслідок дій жителів Врадіївки будівля райвідділу поліції залишилася розгромленою, зі слідами кіптяви. Редакція зазначила про значний резонанс справи серед правозахисників, у мережі та в інших медіа. У висновку матеріалу повідомляється про відсторонення від посад генерал-майора управління Міністерства внутрішніх справ у Миколаївській області та керівника Врадіївського райвідділу міліції.

II. РЕГУЛЮВАННЯ

1. [Конституція України](#)

Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя.

2. [Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод](#) (Європейська конвенція з прав людини)

Стаття 8. Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 10. Свобода вираження поглядів

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.

3. Цивільний кодекс України

Стаття 296. Право на використання імені

5. Ім'я потерпілого від правопорушення може бути обнародоване лише за його згодою.

4. Закон України «Про інформацію»

Стаття 2. Основні принципи інформаційних відносин

1. Основними принципами інформаційних відносин є:

гарантованість права на інформацію;

відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією;

достовірність і повнота інформації;

свобода вираження поглядів і переконань;

правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя.

Стаття 11. Інформація про фізичну особу

1. Інформація про фізичну особу (персональні дані) — відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

2. Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження.

Стаття 29. Поширення суспільно необхідної інформації

1. Інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, тобто є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення.

2. Предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо.

5. Закон України «Про телебачення і радіомовлення»

Стаття 6. Неприпустимість зловживання свободою діяльності телерадіоорганізацій

2. Не допускається використання телерадіоорганізацій для: поширення інформації, яка порушує законні права та інтереси фізичних і юридичних осіб.

Стаття 59. 1. Телерадіоорганізація зобов'язана:

и) не розголошувати інформацію про приватне життя громадянина без його згоди, якщо ця інформація не є суспільно необхідною. У разі якщо суд визнає, що поширення інформації про особисте життя громадянина не становить суспільної необхідності, моральна шкода та матеріальні збитки відшкодовуються в порядку, встановленому законодавством України.

6. [Кодекс етики українського журналіста](#) (редакція 2013 р.)

3. Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини

Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини. При цьому не виключається його право на журналістське розслідування, пов'язане з тими або іншими подіями і фактами, якщо суспільна значущість інформації, яка збирається і поширюється журналістом, є вищою, ніж приватні інтереси особи.

13. Журналіст не повинен використовувати незаконні методи отримання інформації

Журналіст не повинен використовувати незаконні методи отримання інформації. Журналіст при зборі інформації діє в правовому полі України і може вдатися до будь-яких законних, в тому числі судових, процедур проти осіб, які перешкоджають йому в зборі інформації. Використання негласних прийомів збирання новин допускається лише тоді, коли це необхідно для забезпечення достовірності або точності матеріалу. Такі прийоми можуть бути виправдані лише в разі, коли іншими способами зібрати інформацію неможливо.

15. Ніхто не може бути дискримінований через свою стать, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання

Ніхто не може бути дискримінований через свою стать, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання. Вказувати на відповідні ознаки особи (групи людей) слід лише у випадках, коли ця інформація є неодмінною складовою матеріалу. Необхідно утримуватися від натяків або коментарів, що стосуються фізичних недоліків чи хвороб людини, уникати вживання образливих висловів, ненормативної лексики.

18. Журналіст має бути особливо обережним при висвітленні питань, пов'язаних із дітьми

Журналіст має бути особливо обережним при висвітленні питань, пов'язаних із дітьми. Журналіст та редактор повинні мати обґрунтовані підстави для висвітлення приватного життя неповнолітньої особи (осіб) та дозвіл на це від її батьків чи опікунів. Неприпустимим є розкриття імен неповнолітніх (або вказування ознак, за якими їх можна розпізнати), які мали відношення до протизаконних дій, стали учасниками подій, пов'язаних із насильством.

7. [Резолюція ПАРЄ 1003 \(1993\)](#) «Про етичні принципи журналістики»

4. Поширення повідомлень має базуватися на принципі достовірності, що забезпечується відповідними засобами перевірки й доказів, а також на неупередженості подання, опису й розповіді. Чутки не повинні бути складовою повідомлень. Заголовки та виклад повідомлень мають відображати сутність представлених фактів і даних якомога точніше.

15. Ні видавці, ні власники, ні журналісти не повинні вважати, що вони є власниками новин. Новинні організації повинні ставитися до інформації не як до товару, а як до основного права громадянина. З цією метою медіа не повинні використовувати ані якість, ні зміст новин чи думок з метою збільшення кількості читачів чи аудиторії, зі зростанням якої збільшується рекламний дохід.

23. Слід поважати право осіб на приватне життя. Особи, які обіймають публічні посади, мають право на захист особистого життя, за винятком тих випадків, коли їх приватне життя може вплинути на їхню публічну діяльність. Той факт, що особа займає державну посаду, не позбавляє її права на повагу до її приватного життя.

25. У професії журналіста ціль не виправдовує засобів, тому інформація повинна отримуватися законними та етичними засобами.

III. ОЦІНКА ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА І ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ

А. Конфіденційні дані, згода на поширення інформації та суспільний інтерес: точки дотику

1. Приватність особи здебільшого є проблематичним полем для журналіста. Закон України «Про інформацію» вказує, що дані про сімейний стан особи, її стан здоров'я, адресу і дату народження є конфіденційними. Цивільний кодекс недвозначно доповнює цей перелік заборонаю поширювати ім'я потерпілого без його згоди, зараховуючи такі дані до інформації з обмеженим доступом. Фактично медіа слід обережно працювати з будь-якою інформацією чи відомостями, які окремо чи в сукупності дозволяють ідентифікувати особу. У [Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v Finland](#) Європейський суд з прав людини (далі — ЄСПЛ) зазначив, що збір, оброблення чи використання даних, а також публікація матеріалу в спосіб чи ступінь, що не є передбачуваним за звичайних обставин, автоматично зачіпають питання права на приватне життя [§136]. Водночас навіть певною мірою загальнодоступна інформація не завжди може бути поширена з огляду на право особи на інформаційне самовизначення — можливість покладатися на конфіденційність даних про неї та її діяльність [§137, 198]. Так, ім'я та вік особи були визнані конфіденційною інформацією, яка є захищеною правом на приватне життя (див. [Sousa Goucha v Portugal](#), §27; [B. v France](#), §63; [Burghartz v Switzerland](#), §24, та інші). Відповідно до [P.T. v the Republic of Moldova](#), аналогічний підхід державам слід застосовувати щодо медичних даних про стан здоров'я особи [§31–32]. Схожа лінія аргументації застосовується ЄСПЛ у справах, які стосуються поширення домашніх адрес. Наприклад, у [Alkaya v Turkey](#) поширення даних, які дозволяють встановити місце проживання особи, було визнано судом втручанням у приватність через конфіденційний характер такої інформації [§30]. У [J.S. v the United Kingdom](#),

навпаки, пресреліз не містив імені, віку, назви навчального закладу чи будь-якої іншої інформації, яка дозволяє ідентифікувати особу [§71], що підштовхнуло ЄСПЛ до висновку про відсутність порушення права на приватне життя внаслідок публікації матеріалу. Здатність аудиторії встановити, про кого йдеться в матеріалі, має базуватися на об'єктивних критеріях.

У справі, що стосується поширення інформації про зґвалтування в Кагарлику, було розповсюджено ім'я потерпілої, вік, назву села та зображення будинку, в якому вона проживає, а також дані про наявність у неї дитини та молодшої сестри. Водночас журналісти оприлюднили деталі щодо стану здоров'я потерпілої. Крім того, що поширена інформація, згідно з практикою ЄСПЛ, є конфіденційною *per se*, слід зважати на локальний контекст. Населення Кагарлика становить 13,5 тисячі осіб, отже, зображення місця проживання й імені потерпілої більш ніж досить для ідентифікації її особи.

У матеріалі Vesti.ua автори оприлюднили вік та ім'я потерпілої. З огляду на нетиповість імені для регіону походження дитини, а також можливість читачів зіставити ім'я, вік та факт відпочинку потерпілої за кордоном поширеної інформації досить для того, щоб ідентифікувати особу дитини щонайменше в тих соціальних колах, з якими вона перебуває в регулярному контакті.

Аналогічно матеріал щодо подій у Врадіївці містить ім'я та прізвище потерпілої, дані про стан її здоров'я, а також її фотографію в лікарняній палаті. Таким чином, «BBC News Україна» безпосередньо розкриває особу потерпілої читачу.

Отже, у всіх зазначених випадках медіа поширили конфіденційні дані, що дозволяють аудиторії встановити особу, про яку йдеться в матеріалі.

2. Сам факт поширення конфіденційної інформації ще не становить автоматично порушення законодавства. Неправомірними такі дії стають у випадках, коли на оприлюднення даних не було надано згоди з боку особи, про яку йдеться в матеріалі. З цього приводу ЄСПЛ у [Axel Springer v Germany](#) наголосив, що персональна інформація вважається поширеною без згоди особи, якщо вона належить до категорії даних, щодо яких існують розумні очікування конфіденційності [§83]. Також, відповідно до [Söderman v Sweden](#), така заборона охоплює і питання знімання особи без дозволу [§105]. На додачу ЄСПЛ неодноразово підкреслював, що фотографії, поширені з метою видати «сенсаційний» матеріал зазвичай орієнтовані на задоволення цікавості суспільства щодо дуже приватних деталей життя людини, а тому вони часто отримуються в умовах постійної нав'язливості з боку преси, що може викликати в особи почуття втручання в приватне життя або навіть переслідування [див. [Von Hannover v Germany](#), §59; [Société Prisma Presse v France \(no. 1\)](#)]. Крім того, коли зображення стосуються приватного життя людини, отримання їх за допомогою прихованих або ж «шахрайських» методів є неприпустимим і не може виправдовуватися публічним статусом особи або її функціями (див. [Couderc and Hachette Filipacchi Associés v France](#), §123). Ба більше, у [MGN Ltd. v the United Kingdom](#) ЄСПЛ прямо зазначив, що поширення ілюстративного матеріалу «для забезпечення достовірності історії» не потрібне, особливо коли суспільний інтерес вже задовольняється публікацією основних фактів у текстовому варіанті [§151]. З цього ж приводу в пункті 2.3. [Рекомендацій для медіа щодо захисту права на приватне життя](#) вказується, що «слід докладати особливих зусиль для захисту людей, які переживають страждання, скорботу чи шок, як щодо самих себе, так і щодо членів родини та родичів». Відповідно до [позиції](#) Комісії з журналістської етики (далі — КЖЕ), цей принцип

вартій особливої уваги в разі поширення фото потерпілих відразу після нещасного випадку, аварії, злочину тощо.

У справі щодо подій у Кагарлику, згідно зі словами адвоката потерпілої, згоди не було одержано ні стосовно поширення імені чи віку потерпілої, ні щодо оприлюднення її медичних даних чи деталей сімейного статусу. Крім цього, журналісти порушили пряму заборону батьків потерпілої на знімання, розповсюдивши матеріал, який містить відео та короткий коментар про відмову давати інтерв'ю, одержаний унаслідок прихованої зйомки зазначених осіб. Такі дії не лише призвели до розкриття особи батьків дівчини, що дає змогу ідентифікувати й потерпілу, а й з високою ймовірністю посилили й без того значний психологічний тиск на родину дівчини. Отже, медіа такими діями вчинили втручання в приватність осіб, про яких йдеться в матеріалі, що не було потрібним для задоволення суспільного інтересу у висвітленні інформації щодо скоєння злочину, адже досить було поширення матеріалу без показу облич потерпілої та її родини.

Матеріал Vesti.ua аналогічним чином оприлюднив ім'я дитини, вік та її медичні дані. Водночас новина не вказує прямої згоди матері потерпілої на поширення такої інформації та не наводить інтерв'ю з нею, яке могло б непрямо передбачати дозвіл на публікацію. Єдина цитата в матеріалі відсилає до слів правоохоронця, який в жодному разі не має права розпоряджатися конфіденційною інформацією потерпілих, а отже не може надати згоду на її поширення.

На відміну від попередніх двох випадків, у справі щодо подій у Врадіївці журналісти безпосередньо отримали згоду потерпілої на поширення як її імені, так і медичного діагнозу. Втім, Незалежна медійна рада вважає, що поширення фото, знятого в межах лікарняної палати, було зайвим, адже така інформація могла спричинити додаткові страждання як для самої потерпілої, так і для її родичів та близьких. Водночас комплексного опису подій довкола скоєння злочину в текстовій формі досить для того, щоб задовольнити суспільний інтерес без публікації фото. Отже, втручання в приватне життя в цьому випадку було надмірним.

3. Відповідно до [Yordanova and Toshev v Bulgaria](#), пасажі, які формулюються для привернення уваги до новини, заголовки з великої літери чи інші прийоми, які можуть збільшити аудиторію читачів, не є порушенням журналістських стандартів [§52]. Утім, у таких випадках головною є мета, що ставить собі медіа під час висвітлення новин. Наприклад, якщо ціллю є «задоволення неприборкуваної цікавості певної аудиторії та посилення комерційних інтересів» медіа, такий матеріал не можна вважати внеском у будь-які дебати, що становлять загальний інтерес для суспільства (див. [Biruik v Lithuania](#), §42). Зокрема, КЖЕ неодноразово [підкреслювала](#), що під час висвітлення інформації про скоєння злочинів фокус уваги слід перенести з обговорення особи потерпілих на дії злочинців, адже саме це є предметом суспільної дискусії. Якщо цих стандартів не дотримано, матеріал перетворюється на так званий [клікбейт](#) — заголовки чи супутній контент, метою яких є привернення уваги користувача методами, що часто шкодять змісту опублікованих новин.

У новині Vesti.ua заголовок вказує на скоєння злочину щодо п'ятирічної українки на закордонному курорті, тоді як у самому матеріалі наголошується, що згвалтування є лише однією з версій розвитку подій. Водночас новина супроводжується гучними тегами, які дозволяють штучно розширити аудиторію такого матеріалу (читачі шукають інформацію за тегом «[#отдых в Египте](#)», а натрапляють на історію про згвалтування). Крім цього, подібні теги часто сприяють поширенню ксенофобії та негативного сприйняття інших держав, які внаслідок вкорінених стереотипів аудиторія схильна

зараховувати до «чужинських» чи «недорозвинених», що, відповідно, сприятиме подальшій стигматизації іноземців, яких можна ідентифікувати як мешканців таких держав. Зокрема, очевидними стають вкорінені упередження та дискримінація, бо ймовірність знайти історію про зґвалтування в столиці Франції під тегом «#вікенд у Парижі» значно нижча, адже такі «страшні випадки» у викривленій суспільній свідомості можуть траплятися виключно в «поганих» країнах).

4. Відповідно до [Mosley v the United Kingdom](#), право на приватність не передбачає обов'язку для медіа здійснювати попереднє повідомлення і узгодження матеріалу з особою, про яку йдеться в сюжеті [§132]. Втім, це не звільняє медіа від обов'язку дотримуватися стандартів під час висвітлення особливо сенситивних тем. Згідно з [Рекомендаціями для медіа щодо висвітлення гендерно зумовленого насильства в Україні](#), етичним буде показати відредаговану остаточну версію сюжету основним фігурантам матеріалу, а також на будь-якій стадії поважати відмову від публікації. Крім цього, навіть коли медіа поширює інформацію в суспільному інтересі, матеріал має обмежуватися поширенням інформації, що безпосередньо стосується питання суспільного інтересу (див. [Ruusunen v Finland](#), §51–52).

У матеріалі щодо ситуації в Кагарлику, окрім повідомлення про факт скоєння злочину та обрання запобіжного заходу щодо обвинувачених, наявна інформація щодо родичів потерпілої, наявності в неї дитини та молодшої сестри. На додачу значну частину сюжету присвячено характеристикам потерпілої як матері та оцінюванню якості виховання нею дитини. Незважаючи на те що медіа виправдовує таке зміщення акцентів метою захисту дівчини, «щоб з неї не зробили недобропорядну людину», Незалежна медійна рада вважає неприпустимою оцінку особистих характеристик потерпілої та наведення будь-якої іншої інформації, що не має жодного стосунку до скоєного злочину. Зокрема, особа потерпілої не має розглядатися як потенційне обґрунтування або виправдання злочину в будь-якій формі, а медіа не мають шукати причини вчинення правопорушення в поведінці потерпілої. Детальніше стандарти висвітлення гендерно зумовленого насильства Незалежна медійна рада обговорює в розділі «С» цього висновку.

В. Історії, де фігурують діти: говорити не можна мовчати

5. Незалежна медійна рада в пункті 15 [Рекомендації щодо порядку висвітлення кримінальних правопорушень](#) зазначила, що навіть у разі отримання дозволу батьків на поширення інформації про неповнолітніх редакція самостійно має оцінити, чи таке розголошення не суперечить інтересам дитини. Адже батьки можуть зашкодити інтересам дітей, надаючи згоду «внаслідок шокового стану, нехтування своїми обов'язками стосовно дітей або незнання специфіки інформаційного середовища». Крім цього, абзац 2 пункту 15 рекомендації прямо забороняє поширення імені малолітнього за будь-яких обставин. Аналогічним чином Кодекс етики українського журналіста недвозначно встановлює повну заборону на оприлюднення імені дитини, яка мала стосунок до протизаконних дій, чи будь-якої іншої інформації, яка допоможе ідентифікувати неповнолітнього. Крім того, в [Aleksy Ovchinnikov v Russia](#) неодноразові згадки імені неповнолітнього пресою призвели до шкоди моральному та психологічному розвитку дитини. ЄСПЛ зазначив, що журналіста можна притягнути до цивільно-правової відповідальності, навіть якщо приватна інформація була раніше поширена в інших медіа, а журналіст зробив належне посилання на автентичне джерело [§51-52].

У матеріалі програми «ТСН» наводиться інтерв'ю з неповнолітньою сестрою потерпілої, взяте без дозволу батьків (зазначається, що будь-які родичі були відсутні на момент розпитування дівчини знімальною групою). Крім того, медіа навело значну кількість даних щодо малолітньої дитини потерпілої, окреслило орієнтовний вік (повідомивши про відвідування нею дитсадку), в такий спосіб встановлюючи зв'язок між історією про зґвалтування та дитиною, яка не причетна до самого факту скоєння злочину в жодній можливій з юридичного погляду іпостасі.

Аналогічним чином новина Vesti.ua розкриває ім'я, вік та медичні дані потерпілої, незважаючи на повну заборону таких дій у журналістській діяльності як з погляду міжнародних, так і крізь призму національних стандартів.

6. На додачу важливо брати до уваги факт численних перепоширень означених матеріалів іншими медіа. Зокрема, йдеться про потенційну відповідальність видань за поширення персональних даних неповнолітніх, незважаючи на те що така інформація вже була оприлюднена і перебувала в публічному доступі тривалий час. Так, ще 2005 року в справі [Douglas v Hello!](#) британський апеляційний суд зазначив, що під час публікації деяких видів персональних даних відбуватиметься постійне порушення права на приватне життя: кожен новий перегляд такої інформації користувачами становитиме нове втручання в приватність незалежно від того, що дані тривалий час перебувають у відкритому доступі. Аналогічне правило цілком застосовне до випадків, коли медіа здійснюють републікацію інформації про неповнолітніх у контексті скоєння злочину. Водночас дистанціювання медіа від змісту автентичної публікації чи засудження вчинених першоджерелом порушень під час висвітлення даних не мають впливати на вторинну відповідальність такого медіа. У протилежному разі існує ризик публікації персональних даних через анонімні джерела (на кшталт [каналів у Telegram](#)) та подальшого перепоширення такої інформації «законослухняними» медіа з великими аудиторіями без будь-якої відповідальності за порушення приватності.

С. Висвітлення гендерно зумовленого насильства: уникаючи віктимблеймінгу

7. Незалежна медійна рада не може залишитись осторонь проблеми неналежного висвітлення інформації щодо гендерно зумовленого насильства. Оприлюднення таких матеріалів може завдати додаткових страждань потерпілим і їхнім родичам, а також за неправильного подання матеріалу — безпосередньо атакувати їхню гідність та репутацію. Тому перед публікацією медіа слід встановити, чи суспільний інтерес у такій інформації виправдовує її поширення, чи інформацію взагалі не варто оприлюднювати. У разі висвітлення інформації, що стосується скоєння злочинів, ЄСПЛ вважає втручанням у приватність навіть поширення даних щодо особи порушника, які містяться в поліцейських наказах (див. [Mikolajova v Slovakia](#), §44), не вбачаючи в цьому внеску в суспільну дискусію. Матеріал, який стосується потерпілого, є ще більш сенситивним, а тому аргументи на користь публікації будь-якої інформації про цю особу мають бути дуже обґрунтованими.

Крім цього, такий матеріал має бути збалансованим, нейтральним і не повинен виправдовувати чи толерувати вияви насильства, а також не має шукати свідомо абсурдні причини, чому подібне могло статися саме з потерпілою. До потерпілої слід [ставитися](#) з повагою, зважати на її право перенести інтерв'ю внаслідок шокового стану, взагалі відмовитися давати інтерв'ю чи відповідати на конкретні запитання тощо. Така відмова не має ставитися за провини особи й бути підставою для цькування потерпілої з боку медіа. Медіа також не має вдаватися до [віктимблеймінгу](#) — феномену, за якого

через свою поведінку людина хоча б частково вважатиметься відповідальною за те, що з нею сталося. Це явище поширене переважно щодо жінок і знаходить [вияв](#) в аналізі сексуальної орієнтації потерпілої, зовнішнього вигляду, місця перебування чи часу доби, наявності макіяжу, факту споживання алкоголю тощо. У такий спосіб медіа часто намагаються перекласти провину за скоєння злочину на поведінку самої потерпілої та приписати їй тавро «провокування» правопорушення, що є абсолютно неприпустимим у цивілізованому суспільстві. Водночас варто усвідомлювати, що саме по собі повідомлення про місце скоєння злочину без ставлення потерпілій за провину перебування в такому місці в певний час не є віктимблеймінгом. Також до цієї категорії не належить повідомлення про особливості зовнішності потерпілої, якщо йдеться про серійне скоєння злочинів щодо осіб, які мають подібні риси (по суті, коли відбувається [віктимологічний](#) аналіз скоєного злочину, а не просто опис потерпілої).

8. Важливо пам'ятати, що віктимблеймінг може породжувати страх потерпілих повідомляти про вчинене щодо них насильство через можливість стати жертвою несумлінних медіа. Зокрема, ЄСПЛ [неодноразово наголошував](#), що потерпілі мають психологічний бар'єр через страх повторного насильства чи недовіри з боку органів влади та суспільства до правдивості повідомлень про скоєння злочину. Це, своєю чергою, [породжує](#) культуру замовчування та заперечення серйозності проблеми. Тому медіа потрібно дуже обережно та відповідально висвітлювати випадки гендерно зумовленого насильства, пам'ятаючи про всі можливі ризики не лише для загальної аудиторії, а насамперед для особи, про яку йдеться в матеріалі. Корисними в такій ситуації є розроблені «ООН-Жінки» [Рекомендації для медіа щодо висвітлення гендерно зумовленого насильства в Україні](#), які містять перелік запитань про доцільність матеріалу, процедуру отримання інформації, зміст і форму публікації, а також наголошують на особливостях роботи з потерпілими від гендерно зумовленого насильства. Водночас під час висвітлення подібних тем наприкінці матеріалу завжди [слід вказувати](#), куди можуть звернутися потерпілі, які опинилися в такій ситуації: номер поліції, національної гарячої лінії, центри регіональних служб, що опікуються цими питаннями в регіоні поширення медіа тощо.

IV. ВИСНОВКИ

Незалежна медійна рада вважає, що:

- 1.** У матеріалі програми «ТСН» наявне порушення частини 5 статті 296 Цивільного кодексу України, частини 2 статті 11 Закону України «Про інформацію», частини 2 статті 6 і пункту «и» частини 1 статті 59 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» та принципів 3, 13, 18 Кодексу етики українського журналіста.
- 2.** Матеріал Vesti.ua порушує частину 5 статті 296 Цивільного кодексу України, частину 2 статті 11 Закону України «Про інформацію» і принципи 3 та 18 Кодексу етики українського журналіста.
- 3.** У матеріалі «BBC News Україна» порушено принцип 3 Кодексу етики українського журналіста.

V. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інтернет-ресурс "ТСН". Зґвалтування в Кагарлику: копів заарештували, а потерпіла уникає журналістів. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/zgvaltuvannya-v-kagarliku-kopiv-zaareshtuvali-a-poterpila-unikaye-zhurnalistiv-1554327.html>
2. Інтернет-ресурс "hromadske". У ЗМІ оприлюднили фото й ім'я дівчини, яку зґвалтували в Кагарлику. Її адвокат каже: дозволу на це не давали. URL: <https://hromadske.ua/posts/u-zmi-oprilyudnili-foto-j-imya-divchini-yaku-zgvaltuvali-v-kagarliku-yiyi-advokat-kazhe-dozvolu-na-ce-ne-davali>
3. Інтернет-ресурс "Детектор медіа". «1+1 медіа» вважає упередженими висновки Комісії з журналістської етики та ініціативи «МедіаЧек». URL: <https://detector.media/community/article/177777/2020-06-05-11-media-vvazhae-uperedzhenimi-visnovki-komisii-z-zhurnalistskoi-etiki-ta-initsiativi-mediachek/>
4. Інтернет-ресурс "Vesti.ua". На курорте Шарм-ель-Шейха изнасилювали п'ятилітню українку. URL: <https://vesti.ua/lite/criminal/na-kurorte-sharm-el-shejha-iznasilovali-pyatiletnyuyu-ukrainku>
5. Інтернет-ресурс "BBC News Ukraine". Народ проти міліції: хроніка подій у Врадіївці. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news/2013/07/130702_vradiivka_protests_ko
6. Конституція України, стаття 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4269>
7. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, статті 8, 10. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n2
8. Цивільний процесуальний кодекс України, стаття 296. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1627>
9. Закон України "Про інформацію", статті 2, 11, 29. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#n2>
10. Закон України "Про телебачення і радіомовлення", статті 6, 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text>
11. Кодекс етики українського журналіста (редакція 2013 року), Принципи 3, 13, 15, 18. URL: <http://www.cje.org.ua/ua/code>
12. Резолюція ПАРЄ 1003 щодо етики журналізму (1993). URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16414&lang=en>
13. *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v Finland*, App no 931/13 (ECtHR, 27 June 2017). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175121>
14. *Sousa Goucha v Portugal*, App no 70434/12 (ECtHR, 22 March 2016). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161527>
15. *B. v France*, App no 13343/87 (ECtHR, 25 March 1992). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57770>
16. *Burghartz v Switzerland*, App no 16213/90 (ECtHR, 22 February 1994). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57865>
17. *P.T. v the Republic of Moldova*, App no 1122/12 (ECtHR, 26 May 2020). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202520>
18. *Alkaya v Turkey*, App no 42811/06 (ECtHR, 9 October 2012). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114030>
19. *J.S. v the United Kingdom*, App no 445/10 (ECtHR, 3 March 2013). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153360>
20. *Axel Springer v Germany*, App no 39954/08 (ECtHR, 7 February 2012). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109034>

21. *Söderman v Sweden*, App no 5786/08 (ECtHR, 12 November 2013). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-128043>
22. *Von Hannover v Germany*, App no 59320/00 (ECtHR, 28 July 2005). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69934>
23. *Société Prisma Presse v France (no.1)*, App no 66910/01 (ECtHR, 1 July 2003). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-44325>
24. *Couderc and Hachette Filipacchi Associés v France*, App no 40454/07 (ECtHR, 10 November 2015). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158861>
25. *MGN Ltd. v the United Kingdom*, App no 39401/04 (ECtHR, 18 January 2011). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102965>
26. Рекомендацій для медіа щодо захисту права на приватне життя (2012). URL: <https://cedem.org.ua/articles/rekomendatsiyi-shhodo-zahystu-pryvatnosti-u-roboti-zmi/>
27. Рішення Комісії з журналістської етики від 6 жовтня 2020 "Щодо відеоматеріалу Телебачення Біла Церква". URL: <http://www.cje.org.ua/ua/complaint/shchodo-videomaterialu-telebachennya-bila-cerkva>
28. *Yordanova and Toshev v Bulgaria*, App no 5126/05 (ECtHR, 2 October 2012). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113542>
29. *Biruik v Lithuania*, App no 23373/03 (ECtHR, 25 November 2008). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89827>
30. Рішення Комісії з журналістської етики від 1 червня 2020 "Щодо сюжету ТСН (1+1) та щодо матеріалів інших ЗМІ про потерпілу у справі про насильство з боку поліцейських Кагарлицького відділення поліції". URL: <http://www.cje.org.ua/ua/complaint/shchodo-syuzhetu-tsn-11-ta-shchodo-materialiv-inshyh-zmi-pro-poterpilu-u-spravi-pro>
31. O'Donovan C., What is clickbait? (2014). URL: <https://www.niemanlab.org/2014/08/what-is-clickbait/>
32. *Mosley v the United Kingdom*, App no 48009/08 (ECtHR, 10 May 2011). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104712>
33. Рекомендаціями для медіа щодо висвітлення гендерно зумовленого насильства в Україні (UNDP Ukraine, 2015). URL: http://www.un.org.ua/images/documents/4690/Media%20Guide%20for%20GBV%20reporting_UKR.pdf?fbclid=IwAR01RKxTFaXm6Um4Qf2tbxdU16rklx2YzYBk4iWDyo8CltgpxnE13-Huu84
34. *Ruusunen v Finland*, App no 73579/10 (ECtHR, 14 January 2014). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-139989>
35. Рекомендація НМР №12. Як висвітлювати кримінальні правопорушення від 26 жовтня 2020. URL: <https://mediarada.org.ua/recommendations/yak-vysvitlyuvaty-kryminal/>
36. *Aleksey Ovchinnikov v Russia*, App no 24061/04 (ECtHR, 16 December 2010). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102322>
37. *Douglas v Hello!* (EWCA, 18 May 2015). URL: <https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff7b460d03e7f57eb1589>
38. Інтернет-ресурс "Укрінформ". Що відомо про «злив» Телеграм-ботом персональних даних українців. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3024539-so-vidomo-pro-zliv-telegrambotom-personalnih-danih-ukrainciv.html>

39. *Mikolajova v Slovakia*, App no 4479/03 (ECtHR, 18 January 2011). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102842>
40. GBV Area of Responsibility: Media Guidelines for reporting on Gender-Based Violence in Humanitarian Contexts (2014). URL: <https://www.refworld.org/docid/5c3701d27.html>
41. Schwartz M.D., Leggett M.S., *Bad Dates or Emotional Trauma?: The Aftermath of Campus Sexual Assault* (1999). URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/10778019922181211>
42. Minnesota Coalition Against Sexual Assault (MNCASA), *Reporting on Sexual Violence: A guide for journalists* (2017). URL: https://www.mncasa.org/wp-content/uploads/2018/09/MNCASA_Media_Manual_2017.pdf
43. Karmen A., *Crime Victims: An Introduction to Victimology*, Wadsworth Publishing (2003). URL: https://books.google.com.ua/books/about/Crime_Victims.html?id=PIluAQAAIAAJ&redir_esc=y
44. ECtHR Factsheet "Violence against women" (August 2020). URL: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Violence_Woman_ENG.pdf

Результати голосування: «За» – 8;
«Проти» – 0;
«Утримуюсь» – 0.

Голова Незалежної медійної ради

А. Черевко

Секретар Незалежної медійної ради

О. Голуб

Секретар Незалежної медійної ради

П. Моїсєєв